

Borzák Tibor

Dán misszió

Mióta megépült Kecskemét szívében a bevásárlóközpont, már nem olyan csendes a Zimay utca, ahol egy régi polgári házban működik a Dán Kulturális Intézet. Eddigi tevékenységük éles tükre a magyar demokrácia kibontakozásának, merthogy nem sokkal a rendszerváltozás után, két megye közti kapcsolatnak köszönhetően indultak el hódító útjukra. A főváros bábéli zűrzavara helyett egy büszke múltú alföldi városba települtek, ami már önmagában is becsülendő lépés volt. Az intézet első igazgatója három hónapra tervezte a munka beindítását, és tizenkét év lett belőle. Utódja két évre vállalta a missziót. Most új igazgató ül a vezetői székben. Mindannyian arra törekedtek-törekednek, hogy politikai, gazdasági, kulturális, tudományos és sport vonatkozásában élő kapcsolatokat alakítsanak ki a két nemzet között. Cserelátogatások, szakmai utak, konferenciák, nyelvi kurzusok, kiállítások, vendégszereplések – kimeríthetetlenek a lehetőségek. Uniós tagságunk még közvetlenebbé teszi a barátkozást. Egyre inkább helyükre kerülnek a dolgok, reálisabban válik a másikról alkotott kép. Ezért az intézmény mindenkori direktora a felelős.

Első korszak Thomas Berntsennel

Sokszor születnek nagy dolgok véletlen találkozásokból. Valamikor a nyolcvanas évek végén Niels Helveg Petersen dán ipari miniszter, későbbi külügyminiszter bemutatta Thomas Berntsent Simonyi Andrásnak (jelenleg Washingtonban nagykövetség!), és mély barátság szövődött köztük. Egy kései éjszakán, Simonyi tisztaalpári nyaralójában, vacsora mellett diskurálva körvonalazódtak köztük az elképzelések a testvérvárosi és testvérmegyei együttműködésről, valamint egy kulturális intézmény létesítéséről. A többi már történelem.

– *Az első Dán Kulturális Intézet Koppenhágában jött létre 1940-ben. Ön mikor hallott róla először?*

T. B.: – A dán újságokban 1992 elején olvastam a Dán Intézetek hálózatáról és széles körű elterjedéséről. Mivel akkoriban már nagyon sok kapcsolat fűzött Magyarországhoz, arra gondoltam, mi lenne, ha ott is létrehoznánk egyet. Érdekelni kezdett a dolog.

– *Mivel foglalkozott egyébként?*

T. B.: – A Kjellerup-i Oustruplund Intézet igazgatója voltam. Ez a fogyatékosok bentlakásos intézete Viborg megye irányítása alá tartozott. Magyarországi testvérkapcsolatunk is volt, a budapesti Marcibányi Téri Általános Iskolával.

– *És ekkoriban kezdte érdekelni a Dán Kulturális Intézet munkája...*

T. B.: – Ahogy említettem, az újságcikkek megérelték bennem az elhatározást egy magyarországi kultúrintézet megnyitásáról. Felkerestem az akkori főtítkárt, Per Himmelstrupot. Személyes találkozásunk során beszéltem neki azokról a kapcsolatokról, melyeket magyarországi intézményekkel létesítettem. Elsősorban az Oustruplund és a Marcibányi téri iskola együttműködésére tértem ki, és megemlítettem a Kjellerup és a Tiszalpar, valamint a Viborg megye és Bács-Kiskun között alakulóban lévő testvérvárosi kapcsolatot is. Ezt követően konzultált a Dán Kulturális Intézet vezetősége és Viborg megye akkori elnöke, Bent Hansen (*aki 2006-ban is megnyerte a regionális választásokat,*

Thomas Berntsen

Erling Østergaard és Anne-Marie Østergaard

Hanne Tornøe

és ő lett az összevont régió elnöke – A szerző), megegyeztek abban, hogy három hónapos kiküldetés keretében „kölcsonadnak” a magyarországi intézet beindítására. Bent Hansen arra is rábeszélte a Dán Intézet vezetőségét, hogy a magyarországi részleget Bács-Kiskun megyében állítsák fel.

– Előtte járt már nálunk? Mit tudott rólunk?

T. B.: – Három dologról volt tudomásom: az '56-os forradalom eseményeiről, a vége-láthatatlan pusztákról és a közismert és kedvelt futballistáról, Puskás Öcsiről. Legelőször 1989 februárjában jártam Magyarországon, a Belügyminisztérium meghívására: köztisztviselőknek tartottam előadást a menekültek integrációjával kapcsolatos dán tapasztalatokról. Nem sokkal később egy budapesti tanulmányúton vettem részt, ekkor Kecskemétre is ellátogattunk. Nagyon megtetszett a város, eldöntöttem, hogy ide még visszajövök. Így is történt, azon a nyáron elhoztam a családomat, a kecskeméti kempingben szálltunk meg.

– Szerelem volt első látásra, már ami Kecskemétet illeti. Sikerült ide telepíteni az intézetet is. Gondolta volna az elején, hogy egy ilyen intézmény gyökeret verhet távol a fővárostól?

T. B.: – Kezdetől fogva hittem benne. Amikor Kecskeméten végre megnyitotta kapuját a Dán Kulturális Intézet, és kiderült számomra, hogy a városi és a megyei vezetés mellettünk áll, sikerült gyümölcsöző együttműködést kialakítanunk, biztos lehettem abban, hogy az intézet hosszú életű lesz.

– Voltak ellenzői az intézet vidékre telepítésének?

T. B.: – A dán vezetőségből senki nem támogatta a vidéki székhely gondolatát, mindenki Budapesthez ragaszkodott.

– Milyen érvekkel nyert csatát?

T. B.: – Az ellenem szavazókat azzal próbáltam meggyőzni, hogy már csak Viborg és Bács-Kiskun támogató hozzáállása miatt is Kecskeméten kell az intézetet megnyitni, nem beszélve arról, hogy egy ország kultúráját vidéken is be lehet mutatni, és példánkkal a főváros-központúság ellen is felhívhatnánk a figyelmet. Miért kellene mindennek a fővárosban lennie?

– Ha nincs az a bizonyos baráti vacsora a tiszalpäri nyaralóban, akkor most mi sem beszélgetünk. Milyen érzés „élő legenda” hősének lenni?

T. B.: – Boldogan vallom be, hogy életem egyik legnagyobb jelentőségű estéje volt. De ettől még nem érzem magam legendának vagy hősnek. Inkább úgy gondolom, hogy egy szerencsés ember voltam, akit egy borzasztóan izgalmas feladattal bíztak meg.

– Milyen célokat tűzött ki maga elé?

T. B.: – Munkámban két fő célom volt: minél jobban megismertessem a magyarokat Dániával, és a dánok minél többet tudjanak meg Magyarországról és a magyarokról.

– Sikerült ezeket maradéktalanul megvalósítania?

T. B.: – Annak ellenére, hogy elképzeléseim nagyobb része várározásaimnak megfelelően megvalósulhatott, természetesen voltak olyan kezdeményezéseim is, melyeket nem tudtam véghezvinni.

– Miből volt több az ön igazgatása alatt: küzdelemből vagy diadalmenetből?

T. B.: – Szerencsére több volt a győzelem, mint a harc. A győzelmekre jól emlékezem, a harcokat pedig igyekszem elfelejteni.

– Mi okozott gondot?

T. B.: – Az első nagyobb akadályokat a magyar bürokrácia jelentette, de a megyei munkatársak átgéjtettek bennünket a nehézségeken. Egyébként ők mindig előzékenyen segítettek nekünk tanácsaikkal és útmutatásaikkal. És hát az is óriási támogatás Bács-Kiskun megye részéről, hogy egy csodálatos műemlék jellegű épületet bocsátottak a rendelkezésünkre.

– Jelentős támogatást kaptak a dán Demokrácia Alapítványtól is!

T. B.: – Valóban, a dán Demokrácia Alapítvány volt az intézet első nagy szponzora. 1993 és 2002 között 84 tanulmányutat finanszíroztak, melyek során jelentős számban látogathattak el magyar szakemberek Dániába.

– Főként gazdasági és önkormányzati vonatkozásban alakultak ki gyümölcsöző kapcsolatok. Mennyire volt nehéz ezeket állandósítani?

T. B.: – Egyáltalán nem volt nehéz. A Viborg és Bács-Kiskun közti kitűnő kapcsolatoknak köszönhetően úgy szaporodtak a barátságok, mint gyűrűk a vízben, amikor bedobnak egy kavicsot, és a víz gyűrűzni kezd. Ennek köszönhetően nemcsak politikai, gazdasági vagy kulturális téren szövődtek kapcsolatok a magyarok és a dánok között, hanem privát vonatkozásban is.

– *S mindmáig tartanak?*

T. B.: – Természetesen számos kapcsolat él még ma is. A testvérvárosok és a szakmai szervezetek között létrejött együttműködések a legeredményesebbek.

– *Thomas, igen hosszú időt töltött az intézet élén, eddig ön a rekorder. Miért hagyta abba a munkát?*

T. B.: – Ahhoz képest, hogy annak idején pár hónapra „adott kölcsön” az intézetem, jócskán elszaladt az idő, idestova 12 évig voltam a Dán Kulturális Intézet igazgatója Kecskeméten. Valamikor abba kellett hagyni. A végleges döntés megkerülhetetlenül összefügg az életkorommal. Készen álltam arra, hogy a „harmadik korszakomba” lépjek, abban reménykedve, hogy még sokáig meg tudom őrizni a magyarországi kapcsolataimat.

– *Élvezi a nyugdíjaséletet?*

T. B.: – Igen. Feleségemmel együtt elvonultunk a farmunkra, ahol van egy kisebb állat-állományunk, szarvasmarhák, lovak, tyúkók. Még mindig aktívan politizálok, egy párt megyei elnöke vagyok, és több civil szervezet vezetőségében is dolgozom. Minden évben tartok előadást a magyarországi tapasztalataimról, és sok időt töltök a hozzám fordulóktól, kirándulásainak szervezésével.

– *A civil szervezeteket említette, melyeknek komoly hagyományai vannak Dániában.*

T. B.: – Sok-sok évre visszanyúló hagyományokról beszélhetünk, és fontos szerepet töltenek be a közéletben. Mindig szem előtt tartjuk, hogy a meghozandó döntéseket olyan közel hozzuk az átlagemberhez, amennyire csak lehet. Úgy gondoljuk, ne a parlament hozza meg azt a döntést, amit egy megyei önkormányzat is meg tud hozni. A megyei önkormányzat pedig ne avatkozzon bele azokba a kérdésekbe, melyekkel a városi önkormányzat is meg tud birkózni. És természetesen ne a városi önkormányzat foglalkozzon azokkal a problémákkal, amelyekben a civil szféra sokkal inkább kompetensebb.

– *E tekintetben van mit tanulnunk Önöktől?*

T. B.: – Magyarországot hosszú időn át a kommunista hatalom központilag irányította. Nem véletlenül indult vidékről a civil szervezetek önszerveződése, csak a decentralizáció útján tudtak maguknak teret hódítani.

– *Továbbra is fontosnak tartja Bács-Kiskun és Viborg megye testvérkapcsolatait?*

T. B.: – Természetesen. Minden kapcsolatot támogatok, ami a két megyére vonatkozik. Jelenleg az a legfontosabb feladat, hogy az eddigi eredményes együttműködések be tudjuk építeni az új regionális rendszerbe, abba a Regionális Tanácsba, ami Viborg Megye Közgyűlését felváltja. Ebben a változó helyzetben a politikai szerepvállalásom révén sokat tárgyaltam a különböző pártokkal, többek között Bent Hansen régióelnök személyes támogatásával, és úgy gondolom, sikerült őket meggyőzni a baráti kapcsolatok folytatásának szükségességéről.

– *Mire büszke kecskeméti munkásságából?*

T. B.: – Amikor visszatekintek az eltelt csodálatos évekre, akkor annak örülök a leginkább, hogy sikerült az intézetet ismertté tenni nem csak a kulturális elit, hanem az átlagember számára is. Ahogyan lenni szokott, az idő múlásával sok barátság elpárolgott, de szerencsére annál több maradt meg és tart ma is.

– *Nehéz volt a búcsúzás?*

T. B.: – Nagyon megszerettem a várost, rendkívül nehéz volt neki hátat fordítani. Ezért úgy döntöttem, nem elbúcsúzom, hanem ideiglenesen távozom egy halk „viszlát!”-tal.

– És viszontlátta már a hírös várost?

T. B.: – Dániában sokan megkeresnek, hogy kísérjem el őket Magyarországra. Átlagban évente öt-hat csoportnak mondok igent, azzal a feltétellel, hogy Kecskeméten szállunk meg, de legalábbis felkeressük és megnézzük a várost.

– Ilyenkor nosztalgiázik?

T. B.: – Függetlenül attól, hogy már három esztendeje elhagytam Kecskemétet, még mindig örömmel emlékszem vissza az ott töltött munkás évekre. És persze előjönnek a régi emlékek, ha végigsétálok a főtéren, vagy ha bemegyek az intézetbe.

– Figyeli utódai tevékenységét?

T. B.: – Igen, követem a kecskeméti intézet eseményeit.

– Tanácsokat is ad néha?

T. B.: – Nincsenek olyan ambícióim, hogy az utánam következő igazgatókat jó tanácsokkal lássam el. Meggyőződésem, hogy maguk is rá fognak jönni, hogyan töltsék be ezt a megtisztelő posztot.

– Milyen ünnepet rendezne az intézet tizenötödik születésnapjára?

T. B.: – Ez nem az én kompetenciám. Remélem jelen lesznek majd azok a kulcs emberek, akik az intézet életében a kezdetektől fogva fontos szerepet játszottak.

– Nem írja meg az emlékeit?

T. B.: – Sokszor gondoltam már arra, hogy le kellene írnom az emlékeimet, de eddig még mindig megmaradt az ötlet szintjén.

– Nem bánta meg, hogy annak idején elvállalta a magyarországi missziót?

T. B.: – Egyáltalán nem. Sőt büszkeséggel tölt el, hogy nekem jutott osztályrészül, hogy az egyik legizgalmasabb időszakban élhettem Magyarországon. Mindig is érdeklődéssel figyeltem és követtem a belpolitikai eseményeket, belecsöppentem a rendszerváltás adta helyzetekbe. Mindazonáltal nemcsak az akkori magyar történelem volt izgalmas, hanem az én munkám is, miszerint a semmiből kellett megteremtteni egy kulturális intézetet, ráadásul nem a fővárosban, hanem vidéken.

– Mindent ugyanúgy csinálna most is?

T. B.: – Ha újból kezdhetném, azt hiszem, ugyanúgy látnék hozzá a feladatokhoz, mint akkor. Illetve egy dolgon változtatnék: nekiveselkednék a magyar nyelv megtanulásának.

(2006. november)

Második korszak Erling és Anne-Marie Østergaarddal

A házaspár 2003 és 2005 között tartózkodott Kecskeméten. Erling Østergaard az igazgatói feladatokat látta el, Anne-Marie Østergaard pedig az intézet dán nyelvi oktatását irányította. E sorok írója a beszélgetés közben tudta meg, hogy küldetésük lejár, és mindketten visszatérnek hazájukba. Gondolataik azonban még sokáig a nálunk szerzett élmények körül forognak.

– Minek a jelképe a piros-fehér dőlő nyolcas forma? Mit ábrázol a Dán Kulturális Intézet logója?

E. Ø.: – Nincs különösebb jelentősége vagy üzenete. Ez egy elvont grafikai megjelenítés a dán zászló két alapszínével. Tizenkét országban létezik a világban Dán Kulturális Intézet, mindenhol ugyanezt az emblémát használják. A székhely Koppenhágában van. A főtitkár valamennyi intézetvezetőnek nagy szabadságot ad, mindannyian önállóan dolgozhatnak, járhatnak a magunk útját.

– Nem az a cél tehát, hogy „klón-kirendeltségeket” hozzanak létre. Ha csak a nemzeti sajátosságokat vesszük figyelembe, lényegében tizenkétféle intézmény működik szerte a világban?

E. Ø.: – A gyökerek közösek. Az irányokat, a központi elveket még a legelején megfogalmazták. Az intézményvezetők minden évben tanácskoznak. Elmondjuk a tapasztalatainkat, megbeszéljük a jövő lehetséges útjait, aztán mindenki visszamegy a saját őrhelyére,

és az ottani viszonyokat szem előtt tartva igyekszik megvalósítani vállalt feladatait. Természetesen a tevékenységi kör, a körülmény, a befogadókészség minden országban más és más. Nincs két egyforma intézet. Legutóbb Kinában nyitotta meg kapuit a legújabb Dán Intézet, ott egészen mások a kondíciók, mint mondjuk Németországban, Benelux államokban, Nagy-Britanniában, Dél-Afrikában vagy Magyarországon.

– *Milyennek tartják a miénket?*

E. Ø.: – A magyarországi részleg kivételezett helyzetben van. Egyrészt az egyik leg-
régebbi intézet, 1992-ben jött létre, közelít a tizenöt éves jubileumához. Másrészt pedig a Bács-Kiskun–Viborg közti testvérmegyei, illetve testvérvárosi kapcsolatnak köszön-
hető. Én úgy érzekelem, a koppenhágai központban megkülönböztetett figyelmet szentelnek a magyarországi intézetnek, mondhatom, szívügyüknek tekintik. Ebben az is szerepet játszhat, hogy az '56-os események idején a dánok rendkívül szolidárisak voltak a magyarokkal. Povl Bang-Jensen az ENSZ-bizottság dán munkatársaként került kapcsolatba a „magyar ügy”-gyel, rejtélyes körülmények közt halt meg, de nem árulta el a magyarokat, nem volt hajlandó feletteseinek kiadni a magyar forradalomról tanúvallomást tevők névsorát, inkább elégette azt. *(Látva interjúalanyom téma iránti érdeklődését, másnap megajándékoztam Nagy András esszéista, drámáiról beszélgetésünk idején megjelent A Bang-Jensen ügy – '56 nyugati ellENSZélben című vaskos könyvével! – A szerző.)*

– *Kicsit elkalandoztunk az intézeti dolgoktól. Viszont ez a két nép közötti, kevésbé ismert múltbeli kapocs felemlítése is azt erősíti meg, hogy a dánok elveikhez ragaszkodó barátságos emberek. Önök mikor találkoztak először magyarokkal?*

E. Ø.: – A hetvenes években ismerkedtünk meg Dániában egy magyar házaspárral, kapcsolatunk tartósnak bizonyult. Többször jártunk Magyarországon. Természetesen a kecskeméti intézetben is megfordultunk. Feleségem középiskolai tanárként egy gimnáziumi osztállyal jutott el ide, én pedig Viborg megye képviselőjében előadást tartottam a dán oktatási rendszerről. Sem az ország, sem az intézet nem volt számunkra ismeretlen, amikor két évre elvállaltam az igazgatói posztot. Egyértelmű volt az is, hogy Anne-Marie velem tartott, s a dán nyelv oktatásával foglalkozik.

– *Nem bánták meg?*

E. Ø.: – Nem nagyon várjuk azt a napot, amikor el kell indulnunk haza. Ahogy közele-
dett megbízatásom vége, többször tárgyaltak velem a folytatásról. Mi azonban úgy dön-
töttünk, hogy nem hosszabbítjuk meg a szerződésünket.

– *Tehát most búcsúbeszélgetést folytatunk...*

E. Ø.: – Az intézet nem zár be!

– *Milyenek vagyunk mi, magyarok? Kellemes vagy kellemetlen emlékeket visznek magukkal?*

E. Ø.: – Legszívesebben az '56-os megemlékezésekre, az október 23-ai ünnepekre fogok visszagondolni, melyeken mi is részt vettünk. Az imént említettem már, annak ide-
jén valamelyest a dánokat is érintették az események, mindmáig nagyon nagy az együtt-
érzés a magyarsággal.

– *Könnyű vagy nehéz volt Önöknek megszokni nálunk? Sikerült beilleszkedni a mindennapok-
ba? Nem jár gonddal gyakorlati szinten megszervezni az életüket?*

E. Ø.: – Szerencsére a kecskeméti intézetben helybeliek is dolgoznak, s a hétközna-
pok apró-cseprő ügyeiben segítségünkre vannak. Egyébként könnyű volt megszokni itt. Bárhová mentünk, mindenhol kedvesen fogadtak bennünket. Nyitott, türelmes embere-
kel találkoztunk. Ha nem értettük egymás szavát, egy mosollyal elrendeztük a dolgokat. A költözésünk körüli hercehurcát, az autónk átíratásával kapcsolatos akadályokat meg
már régen elfelejtettük. Nincs jó véleményünk a magyar bürokratikus rendszerről, de hát ez inkább Önöknek okoz több problémát, mint nekünk.

– *Ennyi lenne az összes kellemetlen élmény?*

E. Ø.: – Jó, ha már provokál bennünket, eláruljuk magának, hogy sehol a világon nem láttunk még annyira agresszív autóvezetőket, mint Magyarországon. Egyszerűen nem értjük, mi történik ezekkel a kedves, mosolygós emberekkel, hogy amikor beülnek a volán mellé, vadállatokká válnak.

– *És mit szólnak a zsíros magyar ételekhez?*

E. Ø.: – Szeretjük a magyar konyhát. Inkább zöldségeket fogyasztunk, azok egészségesek és olcsók. Nagy élményt jelent számomra a magyar borok felfedezése, már csak azért is, mert amikor engem konfirmáltak – sajnos elég régen volt! –, magyar bort ittunk az ünnepségen. Hogy a jövőben se legyen benne hiányunk, ha most hazamegyünk, magunkkal viszünk néhány palackkal, és megszervezzük a folyamatos utánpótlást is. Kár, hogy a dán piacon nincsenek jelen a magyar borok.

– *Olvastam valahol, hogy „a dánok nagyon szeretnek dánok lenni”. Erling, mit gondolsz, a magyarok nagyon szeretnek magyarok lenni?*

E. Ø.: – Dán szemüvegen keresztül nézve úgy látom, hogy a magyarok büszkék, ugyanakkor önkritikusak is. Kevés az önbizalmuk, ami talán azzal magyarázható, hogy sok megpróbáltatáson estek át ezeréves történelmük során. De hát éppen az európai viszonylatban sem lebecsülendő ezeréves történelmük szolgálhatna alapul a tartásukhoz. Ahhoz, hogy a magyarok nagyon szeressenek magyarok lenni.

– *És mit tudnak a magyarok Dániáról, a dán kultúráról?*

E. Ø.: – Véleményem szerint sokat. Igaz, akikkel itt, az intézetben kapcsolatba kerülünk, azok eleve érdeklődnek az országunk iránt. A dán Külügyminisztérium Demokrácia Alapítványának jóvoltából sok magyar csoport járt nálunk tanulmányúton, ahol egyebek közt oktatási, közigazgatási, egészségügyi ügyekben tájékozódhattak. Ennek tükrében meg merem kockáztatni: a magyarok többet tudnak Dániáról, mint a dánok Magyarországról.

– *Ezért tölthetnek be Önök kettős missziót!*

E. Ø.: – Ebben igaza van. Különösen örülünk annak, amikor dánok jönnek ide, mert nálunk lényegesen elmélyültebben ismerhetik meg az emberek hétköznapijait, életvitelüket, körülményeiket, kultúrájukat, mint amikor csak végigrohanunk velük az országon, és felületesen mutatják be nekik a nevezetességeket.

– *Az igazi meglepetés akkor érheti az embert, ha felfedezi magának a vidéken rejlő értékeket. Önök mit fedeztek fel maguknak?*

E. Ø.: – Kerékpárral bejártuk a Dunántúl északnyugati részét, főleg a Duna mentét. Csodálatos a fertői Esterházy-kastély. Eljutottunk az ország más vidékeire is. Nagy hatással volt ránk a kulturális és egyházi emlékekben bővelkedő Pécs. Beleszerettünk a Balaton-felvidékbe, ha lenne pénzünk, vennénk ott egy házat. Nem győztünk betelni a villányi és a szekszárdi borvidék látványával, ahol természetesen megkóstoltuk híres boraikat is.

– *A Dán Kulturális Intézet nem Budapesten, hanem Kecskeméten van. Az ide érkező dán vendégek tehát mindjárt „beleharaphatnak” a vidéki levegőbe. Már csak ezért is okos döntés volt 1992-ben Kecskeméten megnyitni ezt az országos intézményt, amire azóta sincs példa.*

E. Ø.: – Nálunk van rá példa. Valóban, sokkal láthatatlanabb lenne az intézet, ha a fővárosban hozták létre. Ott egy lenne a sok közül. Itt viszont mindenki ismeri, mindenki hallott róla. Beépült a kecskeméti tudatába. Ha tovább maradunk, szeretnénk volna még inkább „kultúrházzá” tenni az intézetet, vagyis egész évben olyan lehetőségeket kínálni az embereknek, ami miatt érdemes ide bejönni.

– *De hiszen eddig is „kultúrház” volt, mivel főleg kulturális rendezvényeket tartottak. Persze a dán kultúra terjesztése is szép misszió. Fogékonyak rá az emberek?*

E. Ø.: – Nagyon nyitottak és érdeklődőek. Kiállításainkra nemcsak helybeliek jönnek, hanem a környéken élők is. Egy alkalommal Debrecenben tartottunk előadást a feleségemmel, több százan hallgattak meg bennünket, s a végén egy csomó kérdést is feltettek a dán kultúrával kapcsolatban.

– Sokan csak a dán kultúra csúcsait ismerik: Andersen, Kierkegaard, Nielsen, Bohr. Andersen 200 éves születését Önök is kihasználták, a nagy meseíróról legalább mindenki hallott már. Mit hoztak a programok?

Anne-Marie Østergaard: – Az említett debreceni rendezvényen öt-hat éves gyerekek játszották el Andersen egyik meséjét. Nagyon megható volt. Andersenről szóló vándorkiállításunk, munkásságát bemutató előadásaink ugyancsak sokakat vonzottak. A legnagyobb kihívás az volt számunkra, hogy megmutathassuk Andersen igazi arcát. Mindenki meseíróként ismeri, aki gyerekekhez szól. A valóság ezzel szemben az, hogy ő elsősorban a felnőtteknek írt. Úgy érzem, sikerült teljes képet adnunk róla, nemcsak íróként, hanem emberként is.

– Képzőművészeti értékeket könnyebb megismertetni, arra ott vannak a kiállítások. Az irodalom terjesztése nehezebbnek tűnik. Hogyan juthatnak el hozzánk azok a kortárs szerzők, akik figyelemre méltót alkotnak? Ehhez legjobb fórum az irodalmi folyóirat lehet.

A-M. Ø.: – Irodalmunkat részben a dán nyelvoktatáson keresztül mutatjuk be. A kurzusok hallgatóival nagyon sok kortárs művet olvasunk és fordítunk. Jelentősnek tartom a Forrásban való megjelenését is.

– Mi a fontosabb: a klasszikusok vagy a ma élő szerzők bemutatása?

A-M. Ø.: – Nem könnyű a döntés. Most főként modern, kortárs írókat, művészeket helyezünk reflektorfénybe 1950-től napjainkig. A másik szempont pedig az, hogy olyan írók jelenhessenek meg, akiket eddig még nem fordított le senki sem magyar nyelvre. Sok esetben nehéz átültetni a dán szerzők írásait, mert annyira dánok. Egy-egy szójátékot vagy magának a témának a hangulatát szinte lehetetlen visszaadni az Önök nyelvén. Nem mindegy tehát a tartalom. Eleinte azt gondoltam, nem fogják érteni a dánok iróniáját, de időközben rá kellett jönnöm, hogy a magyarok is mesterei az iróniának. Úgyhogy nyugodt szívvel olvashatnak bennünket!

– Ahogy hallgatom Önöket, nem nehéz rájönnöm, hogy a dán nyelv fölöttébb nehéz, én képtelen lennék megtanulni dánul. Mások hogy vannak ezzel?

A-M. Ø.: – Nekünk meg a magyar nyelv tűnik iszonyatosan nehéznek. A magyar nyelv-tant feladtuk, egyszerűen nincsenek kapaszkodóink hozzá, egyik világnyelvben sem találni párhuzamokat. Megelégszünk azzal a néhány szóval, amit képesek voltunk elsajátítani. Arra viszont büszkék vagyunk, hogy akik hozzánk jönnek dánul tanulni, azok szépen is beszélnek a nyelvünket.

– Azt mondják, a nyelvtani szabályok, a szavak befogadhatók, ám a kiejtés okozza a nehézséget, azon áll vagy bukik a dolog.

A-M. Ø.: – Igen. Ez igaz. A dán nem fonetikus nyelv, hanem tisztán artikulált nyelv. Nem követ olyan kiejtési logikát, mint a többi európai nyelv, például az angol vagy a német. Sok benne a „hallhatatlan” mássalhangzó, lágyabban ejtjük őket, mint a magyarban. Amíg Önök kihangsúlyozzák a rövid és a hosszú magánhangzókat, addig nálunk a fülnek kell érzékelnie azokat. Úgyhogy a mi magyar nyelvvvel kapcsolatos gondjaink innen eredeztethetők...

– Egyezzünk ki döntetlenben!... Erling, tapasztalatai szerint politikai, gazdasági vagy kulturális tekintetben intenzívebbek a dán–magyar kapcsolatok? Esetleg kínálkoznak-e újabb lehetőségek?

E. Ø.: – Nagyon sokszínű a paletta. Hogy milyen részterület erősödik fel, az a mindenkori igazgató érdeklődésétől is függ. Politikai, közéleti vonatkozásban kezdettől fogva gyümölcsöző a kapcsolat, a két testvérváros és testvérmegye ezer szállal kötődik egymáshoz. Gazdasági vonatkozásban ugyancsak születtek eredmények, 1993 és 1999 között viborgi gazdasági munkatársa volt az intézetnek, több tanulmányútra is sor került, évente sok százan jártak országunkban. Én a kultúrára és az oktatásra helyeztem a hangsúlyt. Épp most hívtunk meg Dániába egy magyar pedagógusokból álló csoportot, akik az informatika oktatásban betöltött szerepét vizsgálják majd nálunk.

– Egy-egy tanulmányút után csak fáj az ember szíve. Hazatérve kénytelen visszazökkenni a szomorú valóságba. Vagy tudnak folyamatos segítséget nyújtani?

E. Ø.: – Én nem félek attól, hogy aki kint járt nálunk, az itthon majd tehetetlenül szemléli a dolgokat. Tisztában vagyok az anyagi korlátokkal, de ha megvan az inspiráció, a változtatás szándéka, akkor meg lehet találni hozzá a szükséges forrásokat. Tehát épp fordítva kell cselekedni: mivel senkit nem vet fel a pénz, előbb kellő információk birtokában az ötletnek kell megszületnie, aztán jöhetnek a következő lépések. Biztos vagyok abban, hogy így is lesznek eredmények.

A. M. Ø.: – Különböztet senkit sem hagyunk magára. Ne úgy képzelje el, hogy megmutatunk neki valamit, és utána mehet isten hírével, boldoguljon odahaza, ahogy tud. Akivel valamilyen módon kapcsolatba kerülünk, különféle információs csatornákon továbbra is segítjük. Az intézet is pontosan ugyanezt az elvet vallja.

E. Ø.: – Egymást tanítjuk és egymástól tanulunk. Nem szeretném, ha az olvasókban az a kép alakulna ki rólunk, hogy mi azért jöttünk ide, mert erre vagy arra meg akarjuk tanítani a magyarokat. Természetesen átadjuk Önöknek a tapasztalatainkat, és ezt fordítva is elvárjuk. Amiben a másik fél jobb, azt kell felerősíteni a kapcsolatban is. Szervezzük például az Erdei Péter vezette Pedagógus Énekkar koncertjét a viborgi székesegyházba. Egy-egy ilyen program megvalósításához sok esetben a személyes kapcsolatokat is mozgósítani kell.

– *Én úgy gondolom, nyitottság kérdése is, hogy melyik fél mire fogékony. Persze a személyes kapcsolatok sem nélkülözhetők.*

E. Ø.: – Ha kellő nyitottság és bizalom jellemzi a kapcsolatokat, abból csak jó dolog lehet.

– *Váltunk témát. Ittlétük alatt óriási változás történt Magyarország életében, 2004. május 1-jén az Európai Unió tagja lett. Érzékeltek ennek hatását a munkájukban és a hétköznapjaikban?*

E. Ø.: – Noha Dánia már régóta tagja az EU-nak, mi, dánok mégis szkeptikusan figyeljük a fejleményeket, nyíltan feltesszük a veszélyekre irányuló kérdéseinket. Ezzel szemben Magyarország büszke és hálás, hogy bekerült az európai közösségbe, hiszen történelme során nemegyszer fordult elő, hogy olyan szövetségben kellett részt vennie, amit nem akart. Most saját akaratából társult ahhoz a közösséghez, ahová úgy érzi, hogy régóta tartozik. Ismerve a magyar nép ezeréves történelmét, teljességgel jogos a szándékuk. Nem is értem, amikor lelkendezve azt mondják, Magyarország újra Európa része lett. De hiszen eddig is Európa része volt. Az uniós tagság gyakorlati szempontból sok könnyebbséget hozott számunkra. Korábban papírok tömkelegét kellett beszerezni, hogy ideszállíthassuk a műalkotásokat egy kiállításához, most pedig gond nélkül átgördülhetünk velük a határon.

– *Könnyebb megkapni egy ösztöndíjat is? Bárki vállalhat munkát?*

E. Ø.: – Meggyőződésem, hogy mindkét területen kedvezőbbé válik a helyzet, s ennek remélhetőleg hamarosan látható eredményei is lesznek. Viszont komoly problémát jelent a magyarok nyelvtudásának hiánya. Kevesen beszélnek olyan szinten az angolt vagy a németet, hogy minden további nélkül elmehessenek Angliába, Németországba, Hollandiába vagy Dániába dolgozni.

– *És ha dánul kellene tudni?*

E. Ø.: – Azt azért valljuk be, sem a dán, sem a magyar nem tartozik azon nyelvek közé, melyekkel könnyű lenne bárhol is boldogulni. A kommunikáláshoz, a munkavégzéshez leginkább az angol nyelvtudás a követelmény. Ettől függetlenül becsülendő a kismemzetek törekvése, hogy megtartsák és használják saját nyelvüket, hiszen az a kultúrájuk alappillére. Úgy látom, a magyarok ebben sokkal következetesebbek, mint a dánok.

– *Sok magyar fiatal próbál szerencsét Nyugaton. Vajon az előfordul-e, hogy dánok akarnak hozzánk jönni?*

E. Ø.: – Nem elképzelhetetlen. A dán fiatalok körében most Amerika, Ausztrália, Olaszország és Franciaország a felkapott. Magyarország még nincs köztük.

– *Mivel csábíthatnánk őket ide?*

E. Ø.: – Az említett országokat nyelvtudásuk elmélyítése miatt választják. Ezáltal sokkal könnyebb nekik a karrierépítés, amikor visszatérnek hazájukba. Hogy mihez kezdhetné-

nek Magyarországon? Mondjuk, idetelepülhetnének a cégükkel. Dániában sok felkészült és tehetséges szakember létezik, majd csak eszébe jut valakinek, hogy errefelé jöjjön.

– *Ha visszaül gimnáziuma igazgatói székébe, mikit mesél majd rólunk a kollégáinak és a diákjainak? Miként kelthetné fel az érdeklődésüket irántunk?*

E. Ø.: – Eddig is megosztottam az élményeimet a honfitársaimmal. Itt-tartózkodásom alatt négy-öt jelentősebb dán napilap közölt velem interjút, ami a maga nemében is nagy dolog. Kollégáimnak és növendékeimnek csak azt tudom mondani, hogy feltétlenül el kell jönniük ide. Érdemes megismerni Magyarország hallatlanul izgalmas történelmét, évezredek múltját, napról napra formálódó jelenét, annál is inkább, mert Európában élünk, viszonylag közel egymáshoz. Ám legjobb a személyes tapasztalás, az itteni emberekkel való közvetlen találkozás, ezért odahaza arra biztatok majd mindenkit, hogy egyszer látogasson el Magyarországra.

– *Hadd kérdezem ismét a dán kultúra fellegráról. Segíti a munkájukat a koppenhágai anyaintézet, a Dán Nagykövetség, netán fővédnökük, a dán trónörökös, vagy teljesen magukra kell hagyatkozniuk?*

E. Ø.: – Nincsenek kész receptek. Annak ellenére, hogy Thomas Berntsennek köszönhetően Kecskeméten kiválóan működött az intézet, mégis szinte előről kellett kezdenem az itteni munkát, hiszen az én elképzeléseim más irányba viszik a gyakorlati tennivalókat. Szerencsére senki nem szól bele, önállóan dolgozunk. A nagykövetséggel sokkal szorosabb kapcsolatban vagyunk, mint a koppenhágai anyaintézettel. Főleg kulturális területen gyakori az együttműködés, az ilyen jellegű feladatokra általában bennünket kérnek fel.

– *És Mary, a trónörökös?*

E. Ø.: – Egy királyi védnökség alatt lévő intézetet nem illik „bántani”, úgy is mondhatnám, a trónörökös, az intézetek biztonságát garantálja. Személyesen nem keres fel bennünket, és anyagi támogatást sem nyújt. Nekem szerencsém volt találkozni vele. Nagyon szép és nagyon okos nő.

– *Miről beszélgettek?*

E. Ø.: – Hogy milyen külföldön élni. Neki ausztrálként Dániában, nekem dánként Magyarországon. Mire kell feltétlenül odafigyelni, és milyen nehézségekkel találkozhat magát szembe az ember.

– *A magyarországi Dán Kulturális Intézet eddigi történetének első két korszaka Thomas Bernsten, illetve Erling Østergaard nevéhez fűződik. Miként értékeli a sajátját? Mit ad útravalóul az Ön után következő igazgatónak?*

E. Ø.: – Lényeges különbség kettőnk működésében, hogy elődöm munkássága idején a tanulmányutak szervezéséhez jelentős mértékű anyagi támogatást nyújtott a dán Demokrácia Alapítvány, ez a forrás később megszűnt, és új alapokra kellett helyezni az intézet tevékenységét. Amint azt már korábban is említettem, az újbóli építkezés nekem jutott feladatul. A kulturális rendezvények kerültek jobban reflektorfénybe, és ez a választás eredményesnek bizonyult. Utódomnak is azt javasolom, eddigi gyakorlatunkat folytassa szervezzen kiállításokat, előadásokat az ország minden területén. A meglévők mellett jó lenne újabb művészeti területeket népszerűsíteni, például nagyobb hangsúlyt kaphatna az irodalom, a zene és a színház. És legyen sokszínű tevékenység a kecskeméti intézet helyiségeiben, hiszen azok nem csak tárlatok megrendezésére alkalmasak. Érezzék az emberek magukénak a házat, mindig jó érzéssel jöjjenek be ide.

– *Honnan kapják a pénzt a működéshez?*

E. Ø.: – A dán Kulturális Minisztériumtól. Költségeinkhez hozzájárul Viborg, illetve Bács-Kiskun megye. Ez utóbbi ingyen bocsátja rendelkezésünkre a Zimay utcai épületet.

– *Nemrég Kínában (!) nyitottak intézetet. Közép-Kelet-Európában Lengyelországban, Észtországban, Lettországon, Litvániában, Ukrajnában és Magyarországon vannak jelen. Bővíthető még tovább a hálózat?*

E. Ø.: – Négy új részleg megnyitása előtt állunk, Svédországban, Görögországban, Olaszországban és Brazíliában is lesznek misszionáriusai a dán kultúrának.

– *Őn is ott volt Kínában a házatón. Hogyan fogadták a dánokat?*

E. Ø.: – Lelkesen. Ott is ugyanazok a feladataink, mint bármelyik más intézményünkben. Bizton állítom, hogy megtérülő befektetésről van szó. Az az ember – kínai, görög vagy magyar –, aki valamilyen módon kapcsolatba kerül a dán kultúrával, elolvasson egy dán könyvet, megnéz egy dán filmet, meghallgat egy dán zenei produkciót, ha majd egy szupermarketben ugyanazt az árucikket találja német, svájci vagy dán terméként, nagy valószínűséggel a dánt választja. Hát ilyen hozadéka is lehet a mi munkánknak.

– *Beépülni a tudatalattiba...*

E. Ø.: – Igen. Mondjuk ki őszintén, nem csak azért terjeszkedünk a világban, mert úri kedvünk így diktálja. Nyilvánvaló, hogy profitálni szeretnénk ezekből a kapcsolatokból. Szem előtt tartjuk a dán külügyi politikát is: demokráciánk azon értékeit népszerűsítjük, melyekről úgy gondoljuk, hogy követhetők. Ha azt akarjuk, hogy erről mások is tudjanak, meg kell szólítanunk az embereket, el kell magyaráznunk nekik. És természetesen nekünk kell házhoz menni.

– *Ez több értelemben vett hídszerrep. Felelősségteljes vállalkozás egy országról és a politikájáról beszélni. Nem mindegy ugyanis, hogy milyen képet sikerül kialakítani az embereken.*

E. Ø.: – Ezért fontos a személyes jelenlét és a személyes találkozás. Kulturális vagy politikai exporttal semmire sem jutnánk.

– *Nem is lehet kalandorságból csinálni. Pedig milyen csábító lehet egy kínai kiküldetés... Elvállalná?*

E. Ø.: – Nehéz kérdés. Rengeteget utaztam életem során, nem sokáig tudok otthon üldögélni. De ma már tekintettel kell lennem a családomra, a gyerekeimre, az unokáimra. Miattuk nagyon meggondolnám, hogy elvállalnék-e egy távoli kiküldetést. Kína rettenetesen messze van.

– *Magyarország esetében mennyit gondolkodott?*

E. Ø.: – Tíz másodpercet. Tudtam, hogy elérhető távolságban leszek Dániától. És azt is tudtam, hogy két év után, amikor lejár a szerződésem, és nem hosszabbítom meg, visszamehetek az állásomba. Sokat jelentett a döntésemben az is, hogy a feleségem velem jöhetett. Amennyiben még egyszer adódna egy ilyen lehetőség, szívesen vállalnám, de csak Európán belül, hogy családközelben maradhassak. Persze nem tudhatom, mit hoz a jövő.

– *Miért megy vissza?*

E. Ø.: – Két év fizetés nélküli szabadságot kaptam. Ezt nem lehet meghosszabbítani.

– *Most is tíz másodperc alatt döntött?*

E. Ø.: – Jaj, dehogy! Sok álmatlan éjszakánk ment rá.

– *Nehéz lesz visszazökkenni?*

E. Ø.: – Kétségtelen, hogy sokkal nyugalmasabb egy négy-öt fős intézetet vezetni, mint egy százmillió koronás költségvetésből gazdálkodó, komoly múltú gimnáziumot, ahol hétszáz diák tanul és száz alkalmazott van. Utóbbi helyen sokkal nagyobb a kihívás, én pedig szeretem a kihívásokat. Ezzel persze nem azt akarom mondani, hogy Kecskeméten nem találtam elég izgalmasnak a munkám. Ellenkezőleg: nagyon is élveztem. Csak máson volt a hangsúly.

– *Tanyát nem vettek?*

E. Ø.: – ?

– *Azért kérdezem, mert akkor lenne miért visszajárniuk...*

E. Ø.: – Így is vissza fogunk jönni!

(2005. október)

Harmadik korszak Hanne Tornøval

A Dán Kulturális Intézet 2007-ben ünnepli fennállásának 15. évfordulóját. Erről a jeles alkalomról az intézmény harmadik igazgatójának, Hanne Tornøenak lesz módja megemlékezni, az eseményhez méltó programokat szervez majd. Elképzelései szerint a jövőben Budapestre és Kecskemétre a legszínvonalasabb dán művészeti műhelyeket hozza el, kiemelt szerepet szán a zenének.

– *Milyen gyorsan szalad az idő: az ön elődjével, Erling Østergaarddal és feleségével pontosan egy éve beszélgettem. Tartják a kapcsolatot?*

H. T.: – Négy hónapig nem volt igazgatója az intézetnek, engem 2006. május 1-jétől neveztek ki. Egyébként jó kapcsolatot ápolok Erlinggel, sok mindenben segített, főleg az elején. Eljött Magyarországra, hogy beavasson a napi munkába, rengeteg tanáccsal és ötlettel látott el. Anne-Marie-val is találkoztam, vele inkább a dán irodalom kérdéseiben konzultáltam. Nagyon készségesek, bármikor számíthatok rájuk.

– *Hogyan került a Dán Kulturális Intézet élére?*

H. T.: – Nem kaptam tálcán az állást, pályázati úton nyertem el, teljesen szokványos kiválasztási procedúrával, a számos jelentkezővel együtt. Két éve Budapesten lakom, a férjem a Dán Nagykövetségen diplomata. Nekem egyetemi diplomám van (MA) közgazdaságtanból és szakmai fordítói szakvizsgával is rendelkezem. Sokáig szabadúszó tolmácsként és fordítóként dolgoztam, többek között Budapesten is.

– *Miért pályáznak annyian az igazgatói székre? Mindenképpen tenni akarnak valamit a dán–magyar kapcsolatokért, vagy ez egy „nyugis” állás?*

H. T.: – Szerintem azért, mert érdekes munka. Hogy az én pályázatom lett a befutó, abban nagy szerepet játszott, hogy a kultúra iránt régóta elkötelezett vagyok, és hosszú éveket töltöttem már külföldön. Ajándékként fogom fel, hogy a kultúrával foglalkozhatom. A kultúra összeköti a művészeteket és a társadalmat, fontos pillér az emberek életében. A Dán Kulturális Intézet élén megvalósíthatom azt, amire mindig is vágytam: a dánok és a magyarok közötti kulturális cserét. Magyarországra hozhatom a dán értékeket, s Dániába vihetem a magyar értékeket. Ezáltal mindenki gazdagodik – én is.

– *A kultúra viszonylag politikamentes terület. Könnyebb így a dolga?*

H. T.: – Úgy gondolom, olyan globalizált világban élünk, ahol a kultúrának kiemelt szerepe van, kulturális párbeszéddel sok politikai problémát meg tudunk oldani. A kultúra segítségével és közvetítésével még ott is lehet baráti kapcsolatot kialakítani, ahol politikai vonatkozásban ez nehezebb.

– *Dánia a hazája, de a nagyvilág az otthona. Évekre elhagyja a családi fészket. Hogyan lehet erre az életmódra berendezkedni?*

H. T.: – Kezdetben rettenetesen nehéz volt. Amikor még kicsik voltak a gyerekek, nem volt könnyű nekik megszokni, hogy egyszer francia iskolába, máskor meg német iskolába kellett járniuk. Viszont a nyelvtudás előnyükre vált: kozmopoliták lettek. A fiam barcelonai lányt vett feleségül, ott is telepedtek le. A lányom Dél-Angliában él. Mindkettőjüknek megvan a saját családja. Azt azért elmondhatom, hogy családunk minden tagjának Dániában vannak a gyökerei, amikor csak tehetjük, visszatérünk a szülőhazánkba. De miután elég sokat éltem Európa más országaiban, úgy gondolom, ma inkább vagyok európai, mint dán.

– *Saját példájával bizonyítja, hogyan válhat valaki európaivá...*

H. T.: – Ezen nem gondolkodtam, de most, hogy mondja, lehet benne valami. A mi családunkban mindenki négy-öt nyelven beszél.

– *Gondolom, karácsonykor mindannyian összejönnek!*

H. T.: – Gyakran meglátogatjuk egymást, bár nehéz találni néhány olyan napot, amikor kicsit kevesebb a munkánk. A karácsonyt mindig más-más rendezzi, de nincs nagy felhajtás. Egyetlen fix pont van az életünkben: a tengerparti nyaralónk. A napfény, a víz,

a levegő összeköt bennünket. Augusztusban szoktunk találkozni, olyankor huzamosabb ideig együtt vagyunk.

– *Mikett hallott Magyarországról régebben? Milyen érzésekkel költözött Budapestre a férjével?*

H. T.: – Férjemet a dán Külügyminisztérium három évre nevezte ki Bécsbe. Magyarország, Szlovákia és Csehország diplomáciai ügyei tartoztak hozzá. Munkája révén sokszor megfordultunk Budapesten. Aztán a főhadiszállását áthelyezték Budapestre, megint csak hároméves kinevezéssel, amit ismételtén meghosszabbítottak. Tehát bőven volt időnk rá, hogy megismerjük a magyarokat. S egyre jobban megkedveltük őket. Leginkább a vendégszeretetük tűnik fel. Tulajdonképpen csak nyelvi akadályok állnak köztünk, de igyekszünk ezen is túltenni magunkat, én már elkezdtem tanulni magyarul.

– *Könnyű nyelv?*

H. T.: – Nem. Nyelvtanilag sokkal nehezebb, mint a miénk.

– *Milyen gondolatok forogtak a fejében, amikor először jött Kecskemétre?*

H. T.: – Mindenekelőtt az, hogy a Dán Kulturális Intézet alkalmazottjaként feletteseim Koppenhágában vannak, én Budapesten lakom, a munkahelyem pedig Kecskeméten található. Ez önmagában is különleges helyzet egy kultúrmisszionárius számára. Amikor elfogadták a pályázatomat, számoltak ezzel. Sőt az elvárások is erre épülnek. Magyarországon eléggé centralizált a kultúra, úgyhogy a nagyobb budapesti rendezvényeken muszáj ott lennünk. Viszonylag jól ismerem a fővárost, tisztában vagyok a lehetőségekkel. Felvettem a kapcsolatot például a Budapesti Tavasz Fesztivál szervezőbizottságával, szeretném, ha a jövőben Dánia vendégországgként szerepelhetne a Tavasz Fesztiválon, terveink szerint elhozzuk a Dán Királyi Színházat, a Dán Királyi Balettet; a dán filmeknek és a dán designnak pedig már nem is kell hírverést csinálni. A fiatalokhoz a Sziget Fesztiválon keresztül juthatunk közelebb, ajánljuk hát a rendezők figyelmébe a népszerű dán rockzenekarokat. Együttműködést kezdeményezek az itt található külföldi kulturális intézményekkel is. Természetesen nemcsak Budapesten tartom fontosnak a dán kultúra jelenlétét, hanem az intézet székhelyén, Kecskeméten is, legalább olyan színvonalú programokat szervezek majd ide is, mint a fővárosba.

– *Mindkét irányba útra is lehet kelni! Szerencsére Budapest és Kecskemét között csak 86 kilométer a távolság.*

H. T.: – És van autópálya!

– *Kapott-e valamilyen útravalót a főnökeitől? Milyen elvárásokat fogalmaztak meg munkájával kapcsolatban?*

H. T.: – Nem kaphattam más útravalóul, mint ami a Dán Kulturális Intézet tevékenységét eddig is jellemezte. Az egyik legfőbb feladatomban a művészetek, köztük az előadóművészet és a képzőművészet felkarolása, valamint a társadalmi kapcsolatok működtetése és további építgetése a két ország relációjában. A dán kultúrát a kultúra legszélesebb értelmében szeretném elhozni Magyarországra, foglalkoznom kell azzal is, hogy a lehető legszélesebb körben megismertessem az értékeket, melyek nem csak kulturális vonatkozásban értendők. Ez leghatékonyabban szakmai tanulmányutak szervezésével érhető el. Nemrég például egy dán csoport ismerkedett a szociális hálózat felépítésével Kecskeméten és Budapesten. Intézetünk segít a diákoknak a népfőiskolai ösztöndíjak pályázásában, hiszen nagyon fontos, hogy eredeti nyelvi közegben tanulhassák és gyakorolhassák a dán nyelvet, és hogy életre szóló dán barátságok születhessenek. Természetesen az elmondottak mindegyikére érvényes, hogy oda-vissza történnek.

– *Mit mutatna meg honfitársainak Kecskemét kultúrájából?*

H. T.: – Először mindenképpen a komolyzenei értékeit. A város híres szülőtte, Kodály Zoltán születésének 125. évfordulója (és a Dán Kulturális Intézet 15 éves jubileuma) jó alkalom lesz 2007-ben arra, hogy a zeneszerző munkásságát és műveit bemutassuk Dániában. Ehhez kapcsolódva önként adódik a Kodály-módszer népszerűsítésének lehetősége, gyerekcsoportok utaztatására nyílik majd lehetőség. De nekünk is vannak büszke-

ségeink, például Carl Nielsen (1865–1931) egyike a legismertebb dán zeneszerzőknek, a 20. századi dán zeneélet kiemelkedő fontosságú kulcsfigurája, akinek halála 75. évfordulója előtt tisztelegve remélhetőleg sikerül megszervezni egy mesterkurzust és hangversenyt a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián.

– *Nyilván egyetért velem abban, hogy a magyar kultúra mennyire sokszínű, a kecskeméti értékekről nem is beszélve.*

H. T.: – Igen. A magyar és a dán kultúra színei között azonban vannak különbségek. Önöknél a táncnak, a hangszeres zenének vannak nagyobb hagyományai, nálunk pedig a közösségi éneklésnek. Akárhányszor összegyűlnek az emberek, függetlenül attól, hogy tudnak-e vagy sem énekelni, biztosan dalra fakadnak. A népfőiskolai rendszer szellemi atyja, N. F. S. Grundtvig – aki mellesleg lelkész volt – szoktatta rá az éneklésre a dánokat.

– *Mi áll Önöz legközelebb a magyar kultúrából?*

H. T.: – Az eddig elmondottakból nem nehéz kitalálni: a zene. A klasszikus komolyzenén kívül a népzene és a néptánc érdekeli a legjobban. A Magyar Állami Népi Együttes előadásain egyszerűen nem lehet nyugodtan ülni, mindig hatása alá kerülök a vérpezsdítő muzsikának és a mozgalmos koreográfiának. Annak ellenére, hogy külföldi vagyok, teljesen a magaménak vallom, s az első pillanattól fogva letaglóz az élmény. Szívesen hallgatom az Erdélyből származó népdalokat, melyek empátiás módon fejezik ki a magyar nép történelmi hányattatását, azt a sok fájdalmat, amit át kellett élniük. De kedvelem a klezmer muzsikát is, ezt tartom a zsidó kultúra legizgalmasabb műfajának.

– *Ha már a zenéről beszélgetünk: a zene összemossa a nyelvi határokat, érzéseket, hangulatokat, gondolatokat képes közölni mindenki számára érthetően. Igazán remek „eszköz” a kulturális kapcsolatokban!*

H. T.: – Igen. Ezt én is így gondolom.

– *Vannak szívügyei?*

H. T.: – Mindig más és más kerül előtérbe. Ha muszáj választanom, akkor a dán és a magyar kultúra hagyományainak megértését emelném ki. Ehhez ismerni kell a két nép életmódját. Nekem az a véleményem, hogy a dán és a magyar emberek kémiaiilag összehozhatók, vagyis nagyon jól megértik egymást, ha összehozza őket a sors. Nyelvi nehézségek persze lehetnek köztük, de mentalitásuk, gondolkodásuk sokban hasonlít. És a humoruk. Ha valamin nevetni kell, vagy félreértés adódik, egy jó kis dán vagy magyar humorral gyorsan túl lehet rajta lépni.

– *Azért kérdeztem rá a szívügyeire, mert a Dán Kulturális Intézet történetében az ön igazgatóásával már a harmadik korszak tart, s akarva-akaratlanul is minden vezető a saját képére formálja az általa vezetett intézményt.*

H. T.: – Én harmadikként megpróbálom összefoglalni és hasznosítani, amit az elődeim elkezdtek, és természetesen nagyobb hangsúlyt fektetek majd a dán kultúra azon ágazataira, melyeket én személy szerint szívügyemnek érzek.

– *Térjünk át 1956-ra. Meglepett, hogy a dánok milyen tájékozottak a magyar forradalom és szabadságharcról.*

H. T.: – Azt hiszem, '56 azért él olyan erősen a mi köztudatunkban, mert időben közel volt a II. világháborúhoz, amikor népünk a német megszállás alatt kitartóan küzdött nemzeti és személyes szabadságáért. Attól kezdve, hogy eljutott Dániába az 1956. október 23-án kitört magyar forradalom híre, sorsközösséget vállaltunk a magyarokkal. A Menekült Alap mellett különböző segítség szervezetek is alakultak. Magyar zászlókat lehetett vásárolni, azzal is segítve a menekülteket. Jól emlékszem erre, kislányként én is vettem egyet. Az egyik segítség szervezet minden idők addigi legnagyobb adományát, mai pénzben mintegy százezer eurót gyűjtött össze a magyaroknak. Jótékonysági hangversenyek is voltak. Talán kevésbé ismert, hogy Povl Bang-Jensen ENSZ-diplomata mellett volt egy másik hőse is a magyar forradalomnak, Ole Lippmann mentős, aki a vöröskereszt képviselőjeként sajátos „guruló kórházzal” járta a budapesti utcákat, és ápolta a sebesülteket. A dán TV2-es csa-

torna dokumentumfilmet forgatott az 1956-os forradalom- és szabadságharcról, érintve az imént említett mártírok magyarországi vonatkozásait. A DR2-es dán rádiócsatorna háromórás témaestet rendezett. A kecskeméti intézetben kiállítást nyitottunk az évforduló tiszteletére, rendezvényünkön egyebek közt Nagy András író tartott előadást Bang-Jensenről, jelen volt Hans Michael Kofoed-Hansen, Dánia magyarországi nagykövete és Bang-Jensen legidősebb fia, Per Bang-Jensen. Koppenhágában a magyar nagykövetség és a Dán Kulturális Intézet együtt szervezett megemlékezést, melynek keretében Vető Tamás, Dániában élő közkedvelt karmester átvehette a Magyar Köztársaság lovagkeresztjét.

– *Dániában mindenki ismeri Bang-Jensen életútját?*

H. T.: – Az én korosztályom ismeri, közvetlen emlékeink vannak róla, hiszen halálhíre nem maradt titokban. De máig sok rejtély övezi a diplomata halálát. Nem véletlen, hogy bizonyos archívumok még most sem nyílnak meg. A Bang-Jensen által képviselt „magyar ügy” kezelése nem válik az akkori politika és az ENSZ dicsőségére. Bang-Jensennek öt gyermeke van, Amerikában telepedtek le, magas beosztásban dolgoznak, büszke lenne rájuk az apjuk. Közülük hárman 1991-ben ellátogattak Budapestre, Göncz Árpád akkori köztársasági elnök édesapjuk érdemeiért posztumusz kitüntetést adott át nekik. Édesanyjuk – aki néhány éve halt meg – nem sokat mesélt gyerekeinek a történekről, nem akart bajt vinni rájuk, így eleinte azt hitték, apjukat a magyar forradalomban lőtték le, de aztán összeállt a kép számukra, mi is történt valójában. Ebben az időközben megjelent, alapos kutatómunkára épülő könyvek is segítségükre voltak. A témáról Dániában Bo Lidegaard történész írta az első könyvet, Magyarországon pedig Nagy András. Eljött az ideje annak is, hogy bekerüljön a történelemkönyvekbe Bang-Jensen neve és tevékenysége.

– *Egyre több, hosszú időn át titokban tartott ügyre derül fény, melyek dicső tettek voltak, és büszkék lehetünk rájuk...*

H. T.: – Nagyon kellemes, szívet melengető érzés, hogy Bang-Jensen az egyedüli dán, aki magyar hős is lett. Ő az egyetlen külföldi diplomata, akinek jelképes kopjafája van a 301-es parcellában. A Külügyminisztérium épületében pedig bronz mellszobor őrzi az emlékét.

– *Érdekes megfigyelés, hogy az intézet életében mennyire meghatározó szerepet játszottak a magyarországi belpolitikai események. Thomas Bernsten igazgatása körül volt a rendszerváltozás, Erling Østergaard évei alatt vettek fel bennünket az Európai Unióba, az Ön tevékenysége idején pedig tüntetésekkel, utcai zavargásokkal kell szembesülnünk. Éreztetik-e hatásukat az ilyen nagy forderejű politikai változások a kulturális diplomácia terén?*

H. T.: – Nem tartom aggasztónak, ami jelenleg Magyarországon zajlik. Sokkal veszteresebb időszakot éltem át Párizsban 20 évvel ezelőtt, amikor lakásunktól ötpercnyi járásra hajtották végre a legnagyobb robbantásos merényleteket. Féltettem a gyerekeimet, metróval sem mertünk utazni. Tehát a budapestinél sokkal veszélyesebb és mozgalmasabb helyzetek adódtak a párizsi szolgálatom idején. Magyarországon a tüntetők önkényesen párhuzamot vonnak az '56-os forradalommal, véleményem szerint azonban egyáltalán nem lehet összehasonlítani az '56-os helyzetet a mai állapotokkal. Szerintem a forrongások, az elégedetlenségek, a viták egyszer csak nyugvópontonra kerülnek, és Magyarországon végre megszűnnek az újkori demokrácia.

– *Végül azt kérdezem: sikerült már beilleszkednie Kecskeméten?*

H. T.: – A város és a megye részéről is nagyon kedves fogadtatásban volt részem. Eddig csupa barátságos emberrel találkoztam. Töreksem arra, hogy minél gyorsabban megtanuljak magyarul, hogy ne okozzon gondot a társalgás. A helyi sajtóban folyamatosan jelen vagyunk, és nagyon örülünk annak, hogy a *Forrásban* átfogó képet adhatunk a dán kortárs irodalomról.

(2006. október)

(A szerző ezúton köszöni meg Tóth Zsófiának és Óturai Tamásnak a fordítást.)